

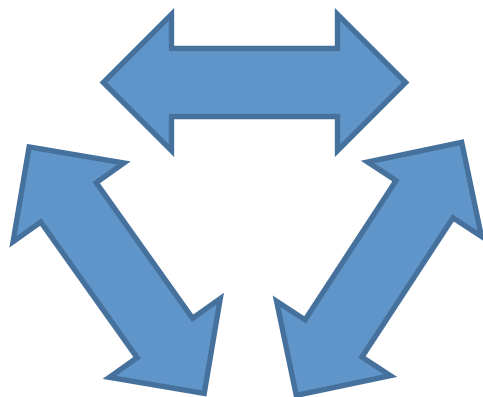
Literacy i klasser med tosprogede elever

Læreruddannelseskonference
Odense d. 15. november 2016
Uffe Ladegaard

Projektets overordnede mål

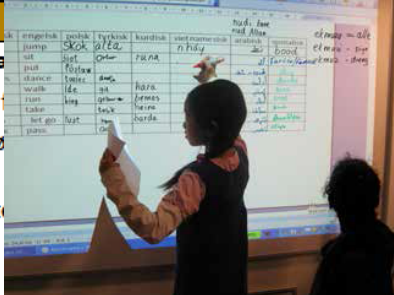
At få indsigt i tosprogede børns møde med skriftsproget

At afsøge pædagogiske muligheder for at inddrage disse børns **forudsætninger** og **behov** i læse og skriveundervisningen i indskoling, mellemtrinnet og udskoling

At skabe et fagligt og forskningsmæssigt grundlag for videreudvikling af den pædagogiske praksis i folkeskolen og i grund-, efter- og videreuddannelse af lærere og pædagoger

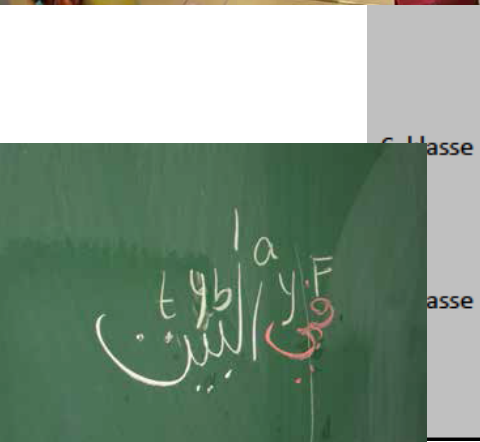
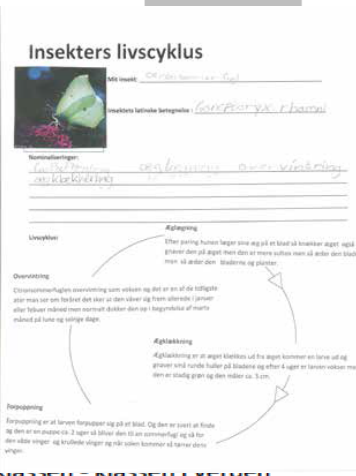
Kommune	Aalborg
Klassetrin	Overskrift for forløb/aktiviteter
0. klasse	<ul style="list-style-type: none"> At udforske skrift Pengesedler og kø
1. klasse	<ul style="list-style-type: none"> Alverdens Alfabet Alfons Åberg – på
2. klasse	<ul style="list-style-type: none"> At læse tegneserier på flere sprog Hvordan gør man når man vil forstå det man læser?
3. klasse	<ul style="list-style-type: none"> At beskrive vinger og fugle At beskrive et stykke af verden
4. klasse	<ul style="list-style-type: none"> At være blogger 4. klasse som lingvister

Kommune	København
Klassetrin	Overskrift for forløb/aktiviteter
0. klasse	<ul style="list-style-type: none"> Vi leger med skrift Vi tryller med elefanter
1. klasse	<ul style="list-style-type: none"> Skrivestrategier På sproglig opdagelsesrejse
2. klasse	<ul style="list-style-type: none"> Sprogetnografi på Nørrebro Udforskning af naturvidenskabeligt sprog
3. klasse	<ul style="list-style-type: none"> At udforske kohæsi prog i rap-genren

Kommune	Odense
Klassetrin	Overskrift for forløb/aktiviteter
0. klasse	<ul style="list-style-type: none"> Skrift på v Dyr på m
1. klasse	<ul style="list-style-type: none"> Verden i k Næsten i v Min livret

<ul style="list-style-type: none"> Beretningerne om at lære engelsk og andre sprog - før og nu Københavnske steder – set og beskrevet af 5.C Aalborg Øst – Vores kvarter På danske læber – internationale sangtekster fortolket af 6. C Sådan øges pulsen – spiludvikling og spilforklaring Når 7. C læser om nedbrydning

Kommune	Aarhus
Klassetrin	Overskrift for forløb/aktiviteter
0. klasse	<ul style="list-style-type: none"> Skriftsprogsoplevelser med Fidus Ord på flere sprog – udforskning af skrift på tværs af sprog
1. klasse	<ul style="list-style-type: none"> Læserum og læseoplevelser Læseoplevelser på flere sprog
2. klasse	<ul style="list-style-type: none"> Talemåder på dansk og andre sprog 2. A som meteorologer
3. klasse	<ul style="list-style-type: none"> At skabe betydning i mødet med kunst Spil op og skriv ned
4. klasse	<ul style="list-style-type: none"> Skriftsprog der sælger Skriv med
5. klasse	<ul style="list-style-type: none"> Tegneserie Tegn på sp
6. klasse	<ul style="list-style-type: none"> Tegn på sp Vi er alle p
7. klasse	<ul style="list-style-type: none"> At læse de Mini-proje

Klassetrin	Forløb
0. klasse	<ul style="list-style-type: none"> • Alverdens eventyr • Geometri på flere sprog
1. Klasse	<ul style="list-style-type: none"> • Bogstavernes verden og verdens bogstaver • At give betydningen form
2. Klasse	<ul style="list-style-type: none"> • Klassens leksikon • Vittighedernes verden
3. Klasse	<ul style="list-style-type: none"> • Læsestrategier i billedromaner • Ord der driller på flere sprog – homonymer og falske venner
4. Klasse	<ul style="list-style-type: none"> • Instruktioner på tværs • Læsestier i matematik
5. Klasse	<ul style="list-style-type: none"> • At male med ord • Matematiske orienteringer
6. Klasse	<ul style="list-style-type: none"> • Vores sprogverden på NOVA • Gadeslang på NM
7. Klasse	<ul style="list-style-type: none"> • Essays om identitet – at forsøge at levere stof til eftertanke • At skabe relationer med og mellem sprog og matematiske begreber

Den didaktiske refleksionsramme

Intersprogs-
strækkende
perspektiv

- Hvordan kan literacyundervisningen tilrettelægges, så eleverne gives mulighed for at strække sproget?

Tværsprogligt
perspektiv

- Hvordan kan literacyundervisningen lægge op til, at eleverne involveres i udforskning af skrift med afsæt i deres samlede sproglige viden?

Identitets-perspektiv

- Hvordan kan literacyundervisningen tilrettelægges, så der skabes rum for elevernes sproglige identitetsprocesser?

Inspiration til literacy- undervisningen i flersprogede klasserum

Erfaringer fra *Tegn på sprog*

- Hvordan kan literacyundervisningen tilrettelægges, så eleverne gives mulighed for at strække sproget?

- At strække sproget horisontalt og vertikalt
  - Horisontalt: En fugl, en flot fugl, en meget flot fugl som synger smukt
  - Vertikalt: En flot fugl, en smuk fugl, en pæn fugl, en pragtfuld fugl
- At strække sproget som sproglig import
- At strække sprog gennem forhandling
- At strække sproget i et metaperspektiv

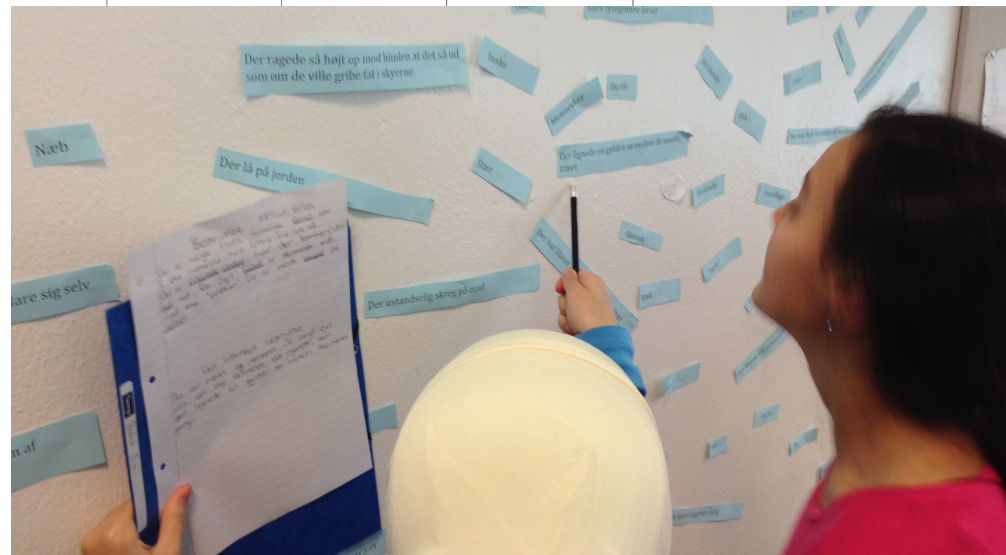
Sprogstrækkende potentialer

The killing room
 det er mørkt og koldt og starker.
 og det er masser ting der inde.
 der er en kørestol inde i lokalet dens
farve er sort, der er flasker og der er
røde og blå t-shirts, der var kasser med
et akvarium. I kældergangen er vægene sma-
lle og der er mørkt og der var kører, og
 der var nokelig også taler kører,
 der var også helt vild meget størr

Nominalgrupper

Bestemmer ②	beskriver ③	ting ①	Tilføjelse ④
Den	store	kaldes par...	Med ild forbrøget på
De	sorte	kørestole	med ild forbrøget
En	lille	t-shirt	var helt forbrøget
Et	sort	hjul	som kørte ad sig selv
ET	lille	vindu	Som lyste på kørestolen
ET	klamt	spindel væv	som var over alt,

Kælder døren er sort med ild forbrøget.
 Med langs døren er væg: papiret røde itur.
 Der er en sort kørestol med ild forbrøget den
 uhyggelige kørestol kørte ad sig selv. Hjulene knirkede
det lød som korte huggende skrig det så ud som
kørte stolon ville et specielt strek hen, vinduets lys
 ramte plet ind til kørestolen. + t-shirtene var
 helt forbrøget ind i hinanden,
 musene skrej voldsomt på mad. Der var også
 spindel væv, som var klamt, som var over
 alt.

Trylleordene: som, der og som om

loana: Punktum... 'Man kunne høre'... og så skriver du. Jeg siger det ovre fra den anden side. Okay?

Hodan: vent vent

loana: Skriv: 'det lød som'

Hodan: 'det lød?'

loana: Ja

Hodan: Nej

loana: Jo

Hodan: Vent lidt. Vi skal først skrive øh, 'Vi gik længere hen ad gangen'

loana: Nej – 'det lød som korte uhyggelige skrig'

Hodan: Ja det ved jeg godt, men hvilken sammenhæng skal det være.

loana: Jamen 'jeg gik sådan – hen ad vejen var der nogle uhyggelige skrig'

Hodan: Jamen det lyder sådan historieagtig

(Uffe kommer ned til bordet og spørger ind til hvorfor de har valgt formuleringen)

Hodan: Hvad skal jeg skrive? 'Den knirkede .. den knirkede som der lød som – det kan man ikke sige – som der lød som..

Uffe: Jo – man kunne også sige ' hjulene knirkede. Det lød som ...' kunne man ikke det eller hvad?

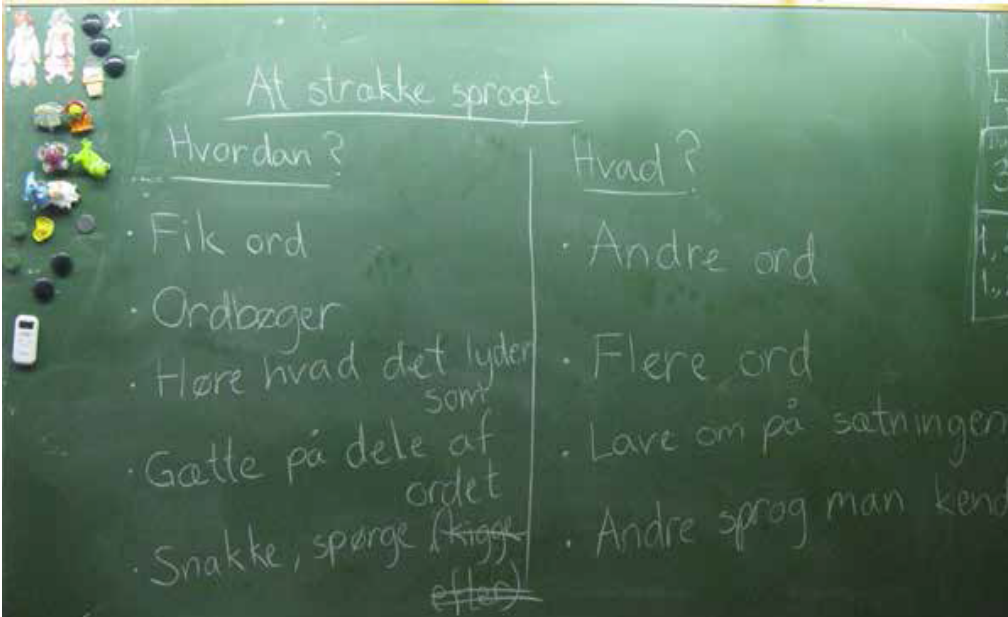
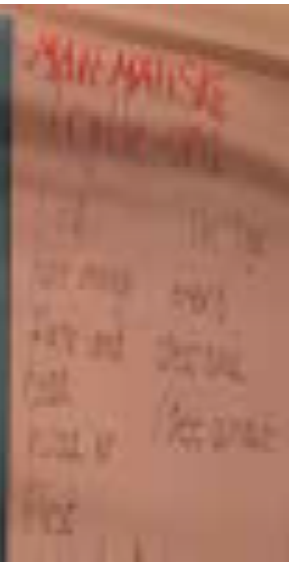
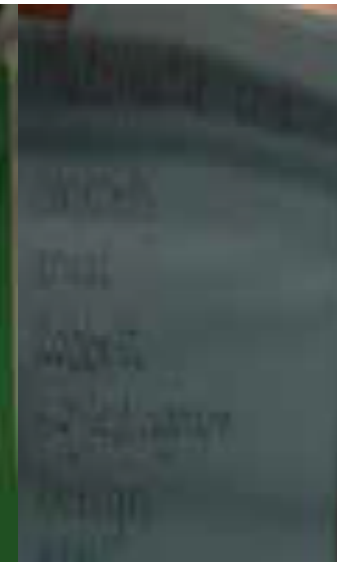
(Hodan skriver det ned)

Uffe: Kunne I udvide den endnu mere ved at tilføje et 'som om'?

Hodan: Som om der sad et genfærd på den

loana: Som om kørestolen ville et bestemt sted hen

Sprogstrækkende muligheder og refleksioner

22.11.11
Larssa + Sami
Dive
Dagens lydmedier
3'er
1, 2, 3, 4 = manglet
1, 2, 3, 4 = ordene

højer
to højer
de to højer
de to højer med skægtråde
de to sultne højer med skægtråde
de to sultne og lærenemme højer med skægtråde
de to sultne og lærenemme nursehøjer med skægtråde

Modeltekst til udvidelse af nominelle led

Mønden fodrer de to sultne og lærenemme nursehøjer med skægtråde i det tropiske bassin på Kattegatcenteret.

Model til billedtekst

- Hvordan kan literacyundervisningen lægge op til, at eleverne involveres i udforskning af skrift med afsæt i deres samlede sproglige viden?

- Tværsproglighed som udforskning
- Tværsproglighed som sammenligning
- Tværsproglighed i arbejdet med læse og lytteforståelse
- Tværsproglighed som oversættelse
- Tværsproglighed som sprogblanding

Flersproglige potentialer

- Hasti: Nu skal vi finde 'f' nu (*finder 'Fe' ف*).
- Hasti: (*henvendt til en lærer*) Jeg ved det på afghanisk – det er 'f'. Det er egentligt mærkeligt. Vi har også fundet de her.
- Hasti: Nu er det 'h' vi skal ha' (*henvendt til Camilla*). Du skal finde sådan en hvor der er sådan en streg og ikke mere ligesom 'c' – det er 'h' (*passer med 'He' ح*).
- Camilla: Hallo hallo! Er det den her? (*giver Hasti 'he'*).
- Hasti: Tak
- Hasti: Nu skal vi ha 'i' på dansk. Så skal vi have den samme 'c' hvor der er en prik ovenpå.
- Camilla: Her, her, der (*finder et bogstav som ikke kan ses på optagelsen, men det er muligvis 'jim' ج*)
- Hasti: Nej, der er prikken nedenunder.
- Hasti: Der (*finder 'Khe' خ*).

Ladegaard 2013: 54-55

Fakta

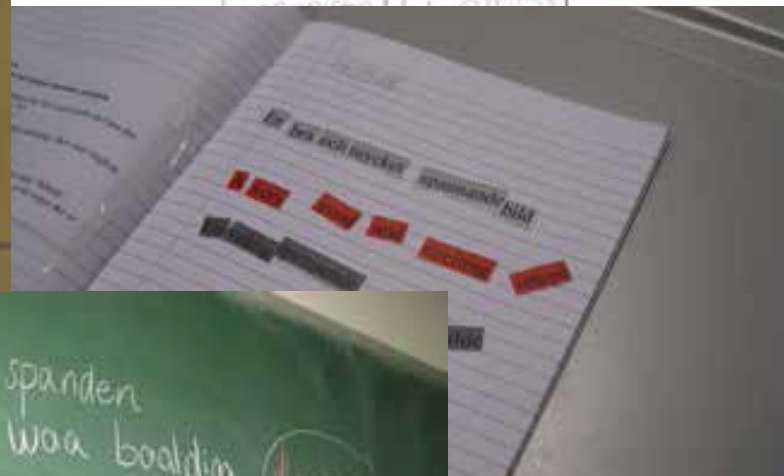
Det officielle sprog er vietnamesisk. Sproget tales i hele landet, dog er der tydelig forskel på dialekterne i Nord-, Central og Sydvietnam. Op mod 85% af de vietnamesiske ord er af kinesisk oprindelse, men er med tiden blevet vietnamiseret bl.a. i befolkningens forsøg på at bevare en kulturel uafhængighed fra Kina. Nutidens vietnamesere kan ikke forstå kinesisk. Mange af de etniske grupper i bjergområderne har deres eget sprog som modersmål og taler kun vietnamesisk som deres andet sprog.

Det vietnamsiske sprog har 38 bogstaver i alfabetet, du kan ikke sammenligne det med det danske sprog, da det vietnamsiske er en blanding af det latinske og det kinesiske.

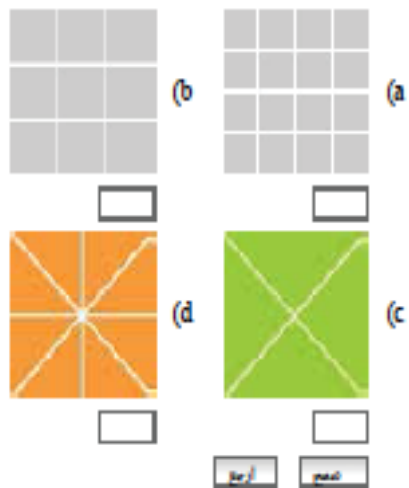
Det vietnamsiske er derudover et tonesprog. Tonesproget består af 6 toner, hvis du fx siger "Hej" med en lys tone betyder det noget, men hvis du siger det med en dyb tone, så betyder det noget helt andet. Det vietnamsiske sprog er, det sprog med færrest bøjninger. Hvis du fx siger arbejdsgrupper vil det ikke blive et lang ord med nogle ord hver for sig. Den Vietnamsiske læseretning er ligesom i Danmark.

Ladegaard 2015:

Flersproglige muligheder

2.5 التمارين - الجزء من الكتل
1. إلى كم جزء تُقسّم الأشكال التالية؟

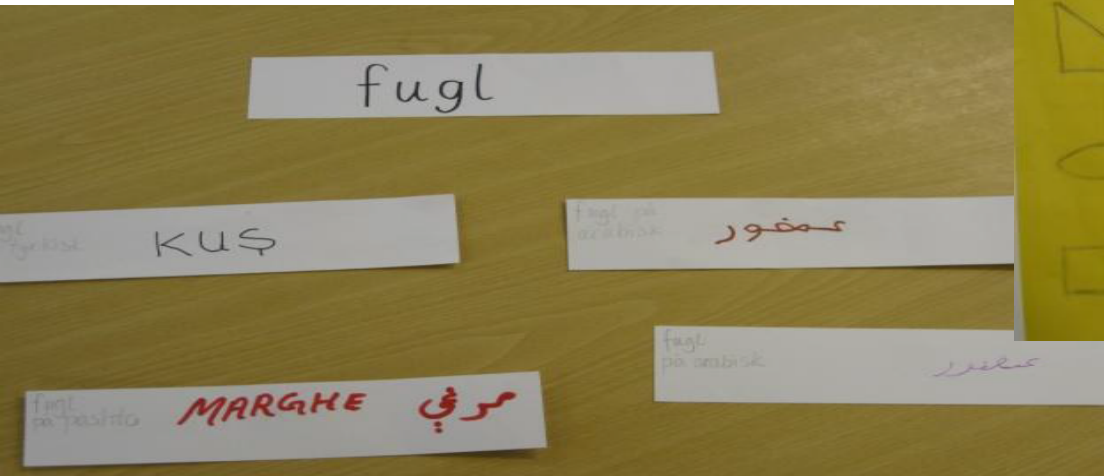

Handwritten text on a green chalkboard:

- Æblet er i spanden
- Tufaaxu waa baadiga (baadiga)
- Æblet er under spanden
- Tufaaxu waa baadiga (baadiga)
- Æblet er over spanden
- Tufaaxu waa baadiga buu (baadiga buu)

Flersproglige refleksioner

Ladegaard 2011

Harakat

Det Arabiske ord "Harakat" betyder faktisk mange ting, fx lægge/lave en lusket plan, lave ballade og på en måde også bevægelse. (Ny forklaring)
Ordet tilhører ordklassen navneord.

Harakat udtales som Harrakat (Lav rul med tungen på r, og udtal kat som i surrogat)

Mange unge børn og arabiske familier, som bor i ghetto områder, bruger ordet i deres hverdag.

Unge drenge har et synonym for ordet, som er at de nogle gange opfatter Harakat som noget i forbindelse med sex.

Ordet bruges når man måske har lavet noget ballade. (Noget Harakat)

Man bruger tit ordet, med sine nærmeste venner eller familie.

Man bruger ordet, fordi at det lyder lidt fedt, og mange andre ikke forstår det. (Som et kodesprog)

Eksempel: Lad os lige lave noget Harakat!

MOBISTICKS

Hvorfor didaktisk refleksionsramme?

”I enhver literacyaktivitet er indlejret visse muligheder og visse begrænsninger for anvendelse af sprog, skrift og andre semiotiske ressourcer og for konstruktion af social identitet. De tilgængelige ressourcer og den indholdsmæssige ramme, der er sat for en given literacyaktivitet, gør visse *’Possibilities for selfhood’* (Ivanic, 1998) mulige og udgrænser andre”. (Laursen 2010:17)

Det er klart det bedste Tegn på sprog-forløb vi har haft. Det er ikke fordi det ikke var godt sidste gang, men det er bare sjovere når det har noget med os selv at gøre. (evaluering af NM gadesprog i 6. klasse)

Litteraturliste

Daugaard, Line Møller; Uffe Ladegaard; Helle Pia Laursen; Birgit Orluf; Lone Wulff og Winnie Østergaard (2016). *Inspiration til literacy i flersprogede klasserum. Erfaringer fra Tegn på sprog*. Professionshøjskolen UCC.

Ladegaard, Uffe (2015). Vores sprogverden - At udforske sprog lokalt og globalt. I Laursen, Helle. *Tegn på sprog. Tosprogede børn lærer at læse og skrive. Statusrapport 8*. Downloadet d. 9. november 2016 på https://ucc.dk/sites/default/files/tegn_paa_sprog_-_statusrapport_2015.pdf

Ladegaard, Uffe (2014). Når børnene skaber rum. I Laursen, Helle. *Tegn på sprog. Tosprogede børn lærer at læse og skrive. Statusrapport 7*. Downloadet d. 9. november 2016 på https://ucc.dk/sites/default/files/statusrapport_7_-_2014.pdf

Ladegaard, Uffe (2013) Att se sig själv i skriftspråket – flerspråkigheten som resurs i den tidiga litteracitetsundervisningen. In: Wedin, Åsa & Hedman, Christina (ed.). *Flerspråkighet, litteracitet och multimodalitet*. 1.th.: Lund: Studentlitteratur. 45-67.

Ladegaard, Uffe (2011). Når børnene kan se sig selv i skolens faglighed. I Laursen, Helle. *Tegn på sprog. Tosprogede børn lærer at læse og skrive. Statusrapport 5*. Downloadet d. 9. november 2016 på https://ucc.dk/sites/default/files/statusrapport_2011_endelig_udgave.pdf

Laursen, Helle (2010). Literacyaktiviteter og deres funktioner i klasserummet. I . I Laursen, Helle. *Tegn på sprog. Tosprogede børn lærer at læse og skrive. Statusrapport 3*. Downloadet d. 9. november 2016 på https://ucc.dk/sites/default/files/statusrapport_oktober_2010.pdf

Orluf, Birgit; Helle Pia Laursen; Line Møller Daugaard; Lone Wulff; Uffe Ladegaard og Winnie Østergaard. . *Tegn på sprog. Tosprogede børn lærer at læse og skrive. Statusrapport 5*. Downloadet d. 9. november 2016 på https://ucc.dk/sites/default/files/statusrapport_2012.pdf